

Бу дьыл атырдьах ыйын 15 уонна 16 күнүлэригэр Саха Республикатын Роспотребнадзорун управлениетын күнүлэр бинниг улууспутутар кыттылыһа. Маньык улахан суолталаах дьаһалга управление салайааччыта Маргарита Егорошна Игнатъевна уонна бу управление сэтгэ специалистара кыттылыһы ыллылар. Икки күн устата күнүлэр 2013 сылга кыттылыһахтаах «Манчаары оонньууларыгар» туһаныллар объектары миэстэттэригэр тахсан көрдүлэр-инииттилэр, тэриэтэ салайааччыларын кытта сирэй көрсөн кэпсэттилэр.

[illegible]

—Куораттан кэлэн иһэн, Мугудайга баар “Чурагач” ТХПК пиццекомбинатыгар сырыттыбыт. Пиццекомбинат үлэтин-хамнаһын, ситиһинилэрин билэбит. Аастып сыта манна эмиэ

– Бизнесте объекттары көрөн-истэн ба-

Мargarita Егоровна, кэсэстэни
иһин махтанабын. Дьон-сэргэ доруубуй-
атын харыстыһар түбүгтээх үлүгэр-
хамнаһыгар ситиһинилэри, тус Өлөххөр
дьолу-соргуну баһарабын.

Лилия ПОПОВА

Николалайга байсан аялхайн сэтгэлм
нигилдлэр. Кивилэргэ Х-с кылааһы
бүтүрбит сэлэмн тахсан отгосты. Дьо
нуу алаастартан кивилэн, Намжара
үрүрү баар сирдэрин бүтүрэн, барыта
43 оту (былырын 37 этэ) чомчотон
бөрк астыһан, үерэн-котон олорол-
лор. Соронд куруулууһулар, аялбай
атыһыһахтарын да сол эбэт. Улахан-
нык ардахха ыһларбатахтар. Оволор-
ун, аймахтарын муһуһан тор түһэн
үлээзэбиттэр. «Соронд түүн 12 чааска
дэри үлээһибит, 10-на бүтүтэһитнээ
эрдээзэбит курдук сапанабыт».

Саамай үмүтүз оттоммут ходоуна кычкыри бөрү үүзүн, күөдүзүн чалтыз сгытара көрүөхкө астык. Ийэр кыстык сыгыгы хаһымылаах буолуу дүзүн күһи бөөм саныыт.

ИВАН ПОНОМАРЕВ

ДЬОКУУСКОЙ. Атырдах ыһын 17-19 күннэринэр Дьокуускай куоракка "Комплексное развитие инфраструктуры на северо-востоке России" диэн улахан аан дойдутаагы конференция тэрилтэр СР-тын транспортка уонна суол хаһаайыстыбалар министрствота бэлэз тэрийиити бэлээнэр. Конференцияга суол Федеральнай агентствотын салайааччы А. Чабунин, тэмир суол Федеральнай агентствотын салайааччытын солбуйааччы Л. Берипанский, Росморречфлот солбуйааччыта К. Стасюк, РФ транспортта министрствотын бийадуолта Департаментын салайааччы А. Тихонов ода кытталлара күүтүлэр.

ПОКРОВСКОЙ. Атырдык ыбын 25-28 күннөрүгөр Хангалыс улуунугар "Ычмаг уюма ыбыбар" элэр парламентариидар нэме Форумнара ыытыллыныр. Калыр өлгүгөр республикайы-

тын салабар кыяхтаах
дык мустан араас хайыс-
халлах көпсөтүштери ыла-
тыштарга. Форум ээрич-
тисин "Бемазар уюл".
Преддуборин "онка"
дрын дымалабай оон-
уу буолуога. Форумга
СР-тын вице-президенти
Дмитрий Глушко, Ил
Түмэн спикери Виталий
Баскынов, правительст-
во чилиннэри, ЦИК бо-
россидеталз Анатолий
Кривошинов, Ил Түмэн
уочина куорат Дуэатын
депутаттара, партилар
борастыбинеталлара кы-
тыахтарга. Манна респуб-
лика араас улустарыт-
тан барыта 200 киши кэ-
лэн кытыады. Бу форуму
Ил Түмэн, ычат парла-
мента, мань сарга ычат
министерствоты уочина
Хангалас улуухун салаа-
тата тэрийиш ылышлар.

Нэнийлээктэр	Кийн ахсаана	Охсуу (төктөр)	Былсан- соруудах (тонна)	Монгол- ср (Булган- гана, 2010 с. төлбөх, нуту ашигласан туур)	Былсан - график	Былсан туолуута (факт: тонна)	Былсан %-ний графика туолуута
1. Аладар	73	793.6	1500	800		447.8	29.9
2. Арьцлаах	160	1190	1200	1200		854	72.0
3. Бахсы	46	1074	1250	425		352.5	28.2
4. Болонго	100	1666	1700	1200		1310	77.1
5. Болугур	383	1648	2720	2220		948.3	34.9
6. Кылаанах	197	1544	1750	1750		1437.6	82.1
7. Мурудай	117	760	1900	1200		520	27.4
8. Одуулуун	262	3555	2310	1660		1405	60.8
9. Соловьев	201	2247	2180	2460		1652	85.0
10. Төлөй	65	985	1250	500		374.9	30.0
11. Сыланг	336	1460	2720	1970		871	32.0
12. Хадаар	221	2500	1700	1080		350	20.6
13. Хатылы	222	2010	2000	1529		1196	59.6
14. Хайахсыг	243	2275	1800	450		487	27.1
15. Хонгор	76	1720	2220	1420		600	27.0
16. Чакыр	122	847	1900	660		416	21.8
17. Чурагчы	70	1500	2200	1600		800	36.4
Улаус үрдүнэн:	2894	27774.6	32 300	22054		14230.1	44.1

	18 августа				19 августа				20 августа				21 августа				22 августа			
Местное время	05:30	11:00	17:00	23:00	05:00	11:00	17:00	23:00	05:00	11:00	17:00	23:00	05:00	11:00	17:00	23:00	05:00	11:00	17:00	23:00
Облачность %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Осадки мм	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Температура °C	+4	+5	+6	+5	+4	+6	+22	+17	+10	+10	+24	+10	+11	+19	+24	+18	+15	+20	+20	+20
Давление мм	737	738	738	740	741	742	741	743	743	744	743	744	744	744	742	742	742	741	739	738
Влажность %	100	85	60	85	100	82	42	72	97	67	35	68	94	58	31	62	67	57	27	46
Ветер м/с	3	3	С-В	Ю-З	Ю-З	3	С	3	Ю-З	3	Ю	Ю-З	Ю	Ю-З	Ю-З	Ю	Ю	Ю-З	Ю-З	Ю
Солнце восход/закат	06:28	22:06			06:23	22:09			08:16	22:00			08:08	21:57			08:01	21:54		
Луна восход/закат	21:58	12:57			22:04	12:37			22:15	14:57			22:32	18:17			22:48	17:31		
Фаза																				

Убүлүүдээх биир дойдудулаастарбыт



Павел Михайлович оро эрдэгиттэн тулааһаа хаалан, олох ырааханын этинэн-хаанынан билбиги киһи буолар. Ньурба сирингэр Куокуй детдомунан иитиллэр. Оро сыдыан, дуобатынан олус үлүһүйэн дьарыстаммыт. Орто сааһыгар ырааханы көтөдүһүн гиринан, иттиһинан дьарыстаммыт. Билинги тренербит 4 сыл устата Союз күрэхтэһиилэригэр ордунан ытыгыта ситиһилээхтик кыттыбыт. 1960-с сылларга Союз түһүлгэлэригэр кыттан IV-с, V-с, VI-с миесталарга тиксигит. 1965-1970 сс. Саха АССР хас да тогуллуох чемпионна буолар.

1962 сыллаахха Кызыл куоракка Сибирь, Дальний Восток күрэхтэһиитэ ымытыллыбыт. Онно Саха сирин хамаандата тийин ох саа көрүгэ баарын биллэр. Бу көрүгү кытты-батахтарына штрафной ылыахтаахтар эбит. Салайааччылар сүбөлөһөн бараллар, тир күүстүгэр күрэхтэһэ барыт Павел Стасовка тохтууллар. Павел Михайлович кинилэр этинлэрин сүбөлөһөн ох, онорос уларсан боруобалаан барар. Соһуйуох иһин, 15 күрэхтэһээччилэр кинилэр хаалларан, IV-с миестани ылан, хамаандатын дьонун үөрдөр. Дьэ, бу күнтэн Сахабыт сирингэр ох саа спорда баара биллэн барыта.

1964 сыллаахха Чурапчыга болуотунууһунан үлэтин сирьтэһиэн, Спорткомитет председатели Афанасий Кирикович Софронов Павел Михайлович ытыгтаран, ох саа көрүгүгэр обществнай тренериэн үлэлэрингэр сүбөлөһөн ылар уонна үлэлэһэн бараллар. Республика соһурууттан 14 устуука немскай ох кэлэр, ону барытын Чурапчыга аралан дьарытын саалаан барар.

1965 сыллаахха Аляскайга, Чита сирингэр Сибирь, Дальний Восток күрэхтэһиитэ буолар. Онно Саха сирин бастакы хамаандата кыттан III-с биригистээх миестани ылан, бастакы улахан ситиһини буолар. Мантан куорсуу аныһынан, тренер үлэтин эрчимнээхтик саалаан барар. Бу бастакы күрэхтэһиитигэр Павел Михайлович иитиллээччилэрэ: Артур Поков, Евгений Сивцева I-кы спортнай разряд нурматан толороллор.

1967 сыл бэс ыйыгар Сахабыт сирингэр Украина Харьков куоратыттан улахан үөрүүлээх сурах кэлэр. "Харьков - Саха сирэ" матчнай күрэхтэһиитигэр 4 дистанция (90,70,60,30м) ытыгыта 1012 очко хомуйан, сахаларга спорт сага көрүгүгэр бастакынан Советскай Союз спордун маастарын нурматан толорор. Кини иитиллээччигэ, университет устудьуона Илья Васильев спорт маастарыгар кандидат нурматан толорор уонна Николай Наумов I-кы спортнай разряды толороннор.

тренердэрин үөрүүгүн өссө үрдэттэлэр. Бу күрэхтэһиитэ Украина күүстээх охчууттарын 73 очкоһун хаалларан, олохтоохтору улаханнак соһуталлар.

1968 сыл атырдыах ыйыгар Саха сирин оролоро Бурятия, Чита курдук күүстээх охчууттардаах хамаандалары кинилэригэр хаалларан, хамаанданан бастаан, кыайып орогойун биллэр. Бу күрэхтэһиитэ ситиһилээхтик Коля Ожонкин, Шур Христофорова, Мария Дымковская, Света Фаинфо, Ира Васильева кытталлар. Бары Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ. Бу дьыл күһүнүгэр Чурапчы орто оскуолатыгар ох саага 100-тэн тахса оро суруйтарар. Тренер Павел Михайлович сүүмүрдээн, отуча охчу дьарыкка ылар. Оскуола иккис этэһингэр дьарыгын саарылар. Бу сыттан саалаан, тренер Дьвов, Бэрну куораттартан бэйгэ сүтэн-көтөн охтору аартылар. Дьарык кэмизгэр режиссёр күүскэ туһуһуһар ээ. Сүрдээх ирдэбиллээх, бэрээдэги сөбүлүүр, чыл олоху күүскэ туһуһар. Куокуй сирингэр итиллээх детдомун кини кэмүс нэһэ, сылаас уйатыгар бибэйдэттэн, киһи буолбутун олус күндүтүк саныһа-ахтары. Билинээх тулааһа оро туу барытын күндүтүк санылар, ханыһыгар буолар дьон этэрэ. Ол иһин, билинги хас биридэбит инвентарыбытыгар иччэллээхтик сыһыаннаһарбытын күүскэ ирдэирэ. Саас 6-7 ый дьарыккаанат, республика күрэхтэһиитигэр кыттан барбытыт. Майа салыһаһыгар Баһылай Манчаары алаһыгар 3-4 оскуола ордун илдьэ барыта. Онно тийин майаларга ох саа спордун билиһиннэрэн, дьону дьарыктаан барыта. Билинги бэйгэ кытары тэннэ сыратыһанан, майалары оххо үөрөтүһүт. Майа хамаандатыгар бааллар Варвара, Василий Гаврильевичтар, Федор Колосов (Саха АССР үтүөлээх артыыһа), Тамара Константинова (Стасова). Сыр таллар ыттарар этибит, мишени бэйэбит оморобут. Мантан салгыы Уус-Алданга, Уһаа Бүлүүтэ, Ленинскэйгэ ох саа секциялары астаран үлэһиннэ. Бу улуустарга сотору-сотору баран үөрэтэр ээ, сороһор бэйэлэрэ кэлэлэрэ.

1970 сыллаахха Россия сүүмүрдэһиит хамаандатыгар Сахабыт сирингэр 2-3 буолан кыттарбыт. Сорох сбирдарга етаршай тренериэн Павел Михайлович бэйгэ анаар ээ. Союз сүүмүрдэһиит хамаандатын тренери Борис Вольберг (Москва), Бурятия үтүөлээх еренери Данил Радзевич Эрдыков, Союз чемпионката Галина Рыбина (Москва) дьарыктыыллар. Союзка кыттарбар тренери хайа да нуоракка сы-

ОХ СПОРДУН ТЭРИЙБИТЭ

Мин Павел Михайлович Стасов дьин үтүөкүннээх тренери эрчиллэн, дьарыктанан 40-тан тахса сыл ордунан ытыгы спордун сөбүлүү, күн бүгүнүгүгэ дьэри эдэр ытааччылары кытары аттыһан, араас күрэхтэһиитигэр судьуулаһан, ох спордун билиһиннэрэ сылдьарбыттан олуну киһи туттабын, астынабын. Сааһыра быһыытынан истахха, биригэ түргэнник барара сүрдээх. Номнуо бу күнүгэр Саха АССР үтүөлээх тренери, Саха сирингэр ордунан ытыгыта бастакынан Советскай Союз спордун маастарын үрдүк аатын ылыт, 1976 сыллаагы Россия "Урожай" обществотын бочуоттаах чилинэ, энтузиаст-тренер Павел Михайлович 75 сааһын томтоочу туолар.

рыттахына бэйгэтин тийин кэлэрэ, кириһин, оморосун оморосун бибэрэ. Бибэрэ Украина сирингэр Новак Каховка дьон куоракка Союз урозайы улахан дьон куоракка кэлбитэ. Онно III-с миестани ылан олуну үөрбүтүм. Ханык баарар күрэхтэһиитигэр тренери аттыбар буоллаһа, үчүгүйдик ытар этим. Саха оролоро уруккуттан билинги дьарыктар техникалар буряттартан быдан ордук. Спордун дьарыктаммытын олохтор наар туһалаах эрэ өтгүн бибэрэ дини саныһыт. Араас улахан таһымнаах күрэхтэһиитигэр кыттан, араас омор оролорун кытта дьордохон, Союз элбэх куоратын көрөн, олоху көрүүм таһыма кинибит биллэр.

Билинги тренери олохун аргыһынан Тамара Спиридоновна. Саха сирингэр ох саа сайдыытар үгүс сыраларын, кыбаларын бибэриттэрэ. Тамара медик идэтин тохтотон, ох саага Павел Михайловичка көмөһөөрү тренериэн үлэлээбитэ. Саалааччы охчууттарга үлэлэһэн, үчүгү түмүктэри ситиһиттэ. Тамара Спиридоновна күрэхтэһиит кинилэригэр экиннэтиллээччилэригэр бүгүн I-кы спортнай разряды, кандидат нурматан толордулар дьэччи. Оччор Павел Михайлович үчүгү бэйгэ кытары амаах эрэ ылан кинибит. Ол курдук, Тамара Спиридоновна оморон тийэх күнүгэр дьэри оро, ыччат сайдыытар үлэлээбитэ.

Күн бүгүн республикабыт

тар Ох саа федерациятын Павел Михайлович биер бастык үөрэлээччигэ, Советскай Союз спордун маастара, Союз оролоро күрэхтэһиит кыайылаага, Бүтүн Союзтаары турнирдар чемпионна Михаил Николаевич Матвеев салайан оморор. Михаил Николаевич үлэлээбиттэн Сахабыт сирингэр ох спорда биллэ сайдан эрэр. Билинги сав Нерюнри куоракка кыттыллыбыт Россия таһымнаах күрэхтэһиит 100-тэн тахса охчу кэлэн кыттыла да туһулуур. Онно буряттар "Сахалар мантан ыла билинги сүрүн утарсааччылар буолулар" дьин этэн тураллар.

Саха сирин охчу оролоро Европа, аан дойдута миесталэһэн эрэллэр албары этэр, киһи истэн үөрэр эрэ. Билинги тренери Павел Михайлович талбит суолунан билинги ыччаттарбыт салгыи бара туруохтара, олоһу урдук чалчаалан дабайыахтара дини саныһыт.

Республикабытыгар бүгүнүгү күнүгэ Владимир, Анатолий Тимофеевтар, оххо анал үөрэхтээх тренер Борис Олесов, Александр Филатов уонна Павел Михайлович күтүгэ анал үөрэхтээх, Россия спордун маастара Михаил Алексеев, кыһа спорт маастара Анна Алексеева-Стасова сыраллаһан үлэһи сыдыаллар. 1993 сыллаахха Анна Алексеева-Стасова туһунан "Оморго оморго түһэрэр кыһа" дьин ытатыһа тахсан турар. Бу кэмгэ Аанчык 8-с кылааска

үөрэнэрэ уонна спорт маастарыгар кандидат нурматан толорбута. Аанчык эдэрдэргэ XX-с үйэ спордун лауреата. Европа кубогун Германияга уонна Словенияга кыттылаага, 1995 сыллаах Малайя норуоттар икки ардыларынаагы турнир призера. 1996 сыл Римгэ Европа кубогун хамаанданан бронза призера буолар. Онно Анна Павловна күн бүгүн 50-ча сыл анараа өттүгэр арта төрүттээбит спордун үрдүктүк тутан, эдэр ыччаты спорт бу көрүгэр кэрэһиннэр Михаил Михайловичтын сайыһа, үлэлэһэ сыдыаллар. Уоллара Паник спорт маастарыгар кандидат нурматан толорон дьонун үөрдүбүтэ.

Тренер биер үөрэнээччигэ саа дьахталларыттан бастакынан Советскай Союз спордун маастара, АЛРОСА ветерана, "Трактанскай кылбин" балла хаһаайката Мария Семеновна Алексеева (Игнатьева). Кини республикага, республикабытас да өттүгэр ытыллар күрэхтэһиитигэр солбуллубат кыһабытай секретарь буолар. Маныһа үтүө үлэһит дьоннору билинги тренери китан таһаарда.

Сыраалаах үлэтин түмүгүн Павел Михайлович 70-тан тахса республика чемпионун, 30-ча спорт маастарын, 60-ча спорт маастарыгар кандидаттары, сүүһүнэн аарылар I-кы спортнай разрядтаах охчууттары бэлэмнэн таһаарыта да туһулуур.

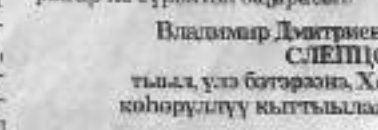
Күндү тренери орогойдоох үбүлүүгүнэн, 75 саасын томтоочу туолбуккунан итигит-истигит эрдэлиһин! Того күүһүн кыһа тийэринэн, Саха сирингэр ох спорда салгыи сайдыытар сүбэ-ама бибэрэн үлэлэһэ сыдыаргар баарабыт.

Эн билинги кинибитигэр ыл араас итигиттээх оролорун кытта бодуустанан, төһөлөөх үгүс сыраһын бибэрэн 50-ча сыл үлэлэһэн кэлин. Олох түһүүтүн-тахсытын экиннэн-хаангынан билэн күн бүгүнүгэ дьэри, Саха сирингэр ох саанан ытыгы спорда сайдыытар үлэлэһэ сыдыаргыттан олуну астынабын, киһи туттабын. Эһиэхэ баарабын чаһын доруобуйаны, кырдыары-малдыары билбэккэ, чутас дьонун таптаһан, ытыктабыллан арчыланан уһунук-дьоллохтук оморорго!

Мария ПОПОВА (ПРОКОПЬЕВА),
үлэ спорт ветерана, ордунан ытыгыта оролоро Россия 3 тогуллуох чемпионна.
Хаартыскаларга: 1) П. М. Стасов - чулуу тренер, иитээччи, спортсмен.
2) П. М. Стасов уонна М. Е. Попова 1969 с. Кыскалодокайга дьарык көнүгэр.



Кэлсүзхлин бацарабын



Владимир Дмитриевич
СЛЕПЦОВ
...ада, ула ботэрона, Хоту
...орудуу кыттылаара

Хайварт бичээхээс бэрлэлээ графикта: 16 ч 00 м. Бичээхээс бэрлэлэннээ: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоуука 17.08.2011 с. офсетта бичээхтэннээ
Адрес: 676670, Чуралын сэл., Карл Маркс уул, 76 "а" Индекс: 54907. Хайварт нэвдэлээ уст: оптуурнуука, чэллээрэ уанна субуотата тахсаа